

YENİ İNTİFADA SÜRECİ: KİTLE EYLEMLERİNDEN FERDİ EYLEMLERE GEÇİŞ

Özellikle Oslo sonrası nesil olarak bilinen gençler, barışçıl yollara ve diplomatik kanallara rağmen barış sürecinin hüsrarla bitmesine öfkelenmişlerdir. Çoğunluğu 15-25 yaş arasında olan ve Oslo öncesindeki gelişmeleri yaşamamış olan umutsuz, beklemeye tahammülü kalmamış, 2000-2005 yılları arasındaki İkinci İntifada'yı bile zor hatırlayabilecek bu gençler, Suriye'deki olayların da etkisinde kalarak, şiddetle hedeflerine bir an evvel ulaşabileceklerine inanmışlardır.

Muhammed Mustafa KULU

Doğu Kudüs'te 17 yaşındaki Muhammed Hüseyin Ebu Huda'ın Haziran 2014'de yakılmasından bir yıl sonra, Temmuz 2015'de Batı Şeria'daki Nablus iline bağlı Duma köyünde, Devabşe çiftinin bebekleriyle birlikte yakılarak öldürülmesi, Filistinliler arasında kişisel güvensizlik ve gelecek kaygısının artmasına yol açmıştır. Bu kaygılı bekleyiş, 13 Eylül 2015'deki İbrani yılbaşında (*Roş ha-Şana*), radikal Yahudilerin Mescid-i Aksa'ya gerçekleştirdiği baskın ziyaret sonrasında şiddet olaylarının başlamasıyla yeni bir sürece girmiştir. Ekim ayında Doğu Kudüs ve el-Halil'de kısa süreli toplumsallık kazanan şiddet içerikli eylemler, Batı Şeria'nın diğer yerlerinde kitlesel kabul görmemiş ve

zamanla etkisi azalarak bireysel eylemlere dönüşmüştür.

İkinci İntifada'nın 2005 yılında sona ermesinden itibaren yeni bir intifada beklentisi hep olagelmıştır. Özellikle Gazze'ye yapılan üç büyük saldırı sonrası bu beklentiler İsrail ve dünya medyasında yüksek sesle hep dillendirilmiştir. 2014 yılında barış sürecinin çökmesi ve bunun ABD tarafından da kabullenilmesiyle de yeni bir intifada hali, konunun uzmanları tarafından sık sık dillendirilmiştir.

Eylül 2015'te başlayan şiddet olaylarının ileride kalıcı etkileri olacak kitlesel bir halk ayaklanmasına dönüşeceği öngörüsüne sahip olanlar, bu eylemler için *intifada* kavramını tercih ederken; geçici çatışma ve öfke olduğu olduğunu kabul edenler *habbe* olarak nitelemiştir.

İntifada olarak nitelendiğinde de farkı isimlendirmeler ortaya çıkmıştır. Bunlardan en yaygın olanları şunlardır: daha önceki iki intifadadan farkını tespit etmek için Üçüncü İntifada; olaylar ağırlıklı olarak Kudüs ve yaklaşık 30 km güneyindeki El Halil'de gerçekleştirildiği için Kudüs İntifadası; eylemler daha çok organize olmayan fertlerce gerçekleştirildiği için Yalnız Kurt İntifadası; sık sık dünya kamuoyuna yansıyan bıçaklama sahnelerinden dolayı Bıçak İntifadası; uzun bir süredir yaşanmakta olan sessiz intifadının bir parçası olduğu için Sessiz İntifada.

Aslında intifada sürecinin özel nedeni, Mescid-i Aksa'da yaşanan tehlikeli gelişmeler olsa da genelde İsrail-Filistin barış sürecinde yaşanan tıkanıklık ve ümitsizliktir. Özellikle Oslo sonrası nesil olarak bilinen gençler, barışçıl yollara ve diplomatik kanallara rağmen barış sürecinin hüsrana bitmesine öfkelenmişlerdir. Çoğunluğu 15-25 yaş arasında olan ve Oslo öncesindeki gelişmeleri yaşamamış olan umutsuz, beklemeye tahammülü kalmamış, 2000-2005 yılları arasındaki İkinci İntifada'yı bile zor hatırlayabilecek bu gençler, Suriye'deki olayların da etkisinde kalarak, şiddetle hedeflerine bir an evvel ulaşabileceklerine inanmışlardır. Bu gençlerin intifadayı kurumsal olarak destekleyen örgütlerle organik temasları olmasa bile; ağırlıklı olarak sosyal medya vasıtasıyla Gazze/Hamas menşeli intifada söylemlerinin farkındadırlar. Dini, daha çok milli yönüyle algılayan bu gençler arasında az da olsa sosyalist düşünceye sahip kişiler vardır.

Filistinli gruplar içinde dini söylemlere sahip Hamas, İslami Cihat, IŞİD ile sosyalist söyleme

sahip Halk Kurtuluş Cephesi gibi şiddet içeren eylemlere karşı çıkmayan örgütler, olayları başından beri açıkça desteklemişlerdir. Bu örgütler, belli bir amaç doğrultusunda bir araya gelerek bir komite oluşturmadıkları için olayların bir lideri veya yönetimi olamamış ve yalnız kurt olarak adlandırılan bireysel eylemlere dönüşmüştür.

İsrail, bu olaylarla mücadele edebilmek için yeni yasal adımlar atmıştır. Ayrıca Filistinlilerin karıştığı görüntülerden seçtiği (İsraili altı çocuk annesi bir kadının öldürülmesi, hamile bir kadının bıçaklanması vb.) kareleri, dünya kamuoyu ile paylaşarak, teröre karşı nefsi müdafaa yaptığını göstererek Filistinliler aleyhine kamu diplomasisi yürütmektedir. İsrail'in bu tavrı, bir bakıma Charlie Hebdo, Paris, Ankara, San Bernardino vb. saldırıları sonrasında yalnız kurtlara karşı yapılan mücadeleyle kendisinin yaptığı zulmü ve yargısız infazları denk gösterme çabasıdır. Ayrıca İsrail yaptığı hukuksuzlukları ve katliamları, BM Güvenlik Konseyi Terörizmle Mücadele Direktörlüğü'nün IŞİD bağlamındaki faaliyetlerine dâhil etmeye çalışmaktadır. Ayrıca 'eylem şüphesi' bahanesiyle yaptığı infazlarla da İsrail'in gücünü ve iradesini Filistinlilere hatırlatarak direniş duygusunu bastırmak istemektedir.

Bilindiği gibi, bu olaylar daha çok 1967 sınırları içinde kalan Doğu Kudüs ve Batı Şeria'nın en büyük şehri El Halil'de yoğunlaşmaktadır. Bu noktada, Kudüs tamamen İsrail kontrolünde olup buradaki Ürdün vatandaşı Arapların özel statüsü vardır. El-Halil bölgesi ise İsrail ve Filistin idaresi altında bölünmüş bir bölgedir. Her iki bölgede de Hamas'a sempati duyanlar diğer

bölgelere göre daha fazladır. Bu iki şehir Müslümanlar açısından önemli olan Mescid-i Aksa ve El Halil gibi iki önemli camiye ev sahipliği yapmakta olup bu yerler Yahudiler açısından da önemlidir. Kudüs'teki Mescid- Aksa, El Halil'deki İbrahim Camii gibi, İsrail devleti tarafından bölünme tehlikesi ile karşı karşıyadır. Ayrıca her iki şehrin etrafında da çok sayıda Yahudi yerleşim yerleri olup, her geçen gün yenileri inşa edilmektedir.

Bu süreçte İsrail, Kudüs içeriindeki Mescid-i Aksa'nın idaresini elinde tutan Ürdün'le ABD öncülüğünde bir anlaşma yaparak, cami ile ilgili bazı değişikliklerin olmasını sağlamıştır. Buna göre İsrail havadan kontrol etmenin yanında girişlerini ve bahçesini kontrol ettiği El Aksa külliyesinin içine, güvenlik ve suçla mücadele bahanesiyle kamera sistemi (CCTV) yerleştirmiştir. Bu durum İsrail'in Mescid-i Aksa'daki egemenliğini güçlendirirken Mescid-i Aksa'nın bölünmesini kolaylaştıracaktır. Ayrıca bu anlaşma ile 2000 yılında başlayan intifada sonrası vakif tarafından Yahudilerin girişlerine izin verilmemesine rağmen, 2003 yılı sonrasında İsrail'in tek taraflı olarak izin verdiği ziyaretler yasal hale getirilmiştir. Bu yeni iki gelişme, Harem-ül Şerif-i Kudsi'nin 2000 öncesi statüsünde önemli değişikliklerin habercisidir.

İsrail seçimlerinde milliyetçi sağ partiler seçimlerde gündemlerini, Kudüs'ün geleceği ya da bütünlüğünün ötesine taşıyarak, Mescid-i Aksa'nın bulunduğu tapınak tepesindeki İsrail egemenliğinin kuvvetlendirilmesine yoğunlaşmaya başlamıştır. Süreç böyle devam ederse, zamanla Mescid-i Aksa konusunun, milliyetçi radikal

partilerin gündemlerinin ötesine taşınarak İsrail siyasi yelpazesinde daha merkezi bir konum kazanaçağı beklenmektedir.

İsrail ve Filistin tarafındaki radikal gruplar, devletin aşırı güç kullanımını veya şiddete varan aşırılıkların sürdürülmesini savunmuşlardır. Buna rağmen şiddet dalgası yaygınlaşmamış ve az yoğunluklu şiddet eylemlerine dönüşmüştür: İsrail güvenlik görevlileri, fevri ve ferdi bu tür olaylara karşı bireysel infaz politikasını gerçekleştirmeye başlamıştır.

İsrail bu tür düşük yoğunluktaki şiddetin devamını kendi milli güvenliği için bir tehdit olarak algılamamaktadır. İsrail bu olayları bahane ederek haklı Filistin davasını, Sünni İŞİD terör parantezine alarak, gayrimeşrulaştırmaya çalışmaktadır. Din savaşı çıkartmak isteyen aşırı sağ bloğun peşine takılan Netanyahu, siyasi bir çözüm için herhangi bir çaba sarf etmeden veya inisiyatif almadan, yaşanan düşük yoğunluktaki şiddet olayları ile barış süreci sonrasındaki belirsizlik krizini idare etmeye çalışmaktadır. Fakat bu noktada Filistinlilerin bu tür eylemleri ne kadar sürdürebilecekleri meçhuldür.

Aslında son günlerde yaşanan bu eylemler kendiliğinden gerçekleşmeyip, 2005 yılından beri dilendirilen intifada söylentilerinin bir sonucu olup daha çok elitlerin inşa ettiği bir süreçtir. Bu ayaklanmaların, sözde İsrail devletinin kırılmağını ve zayıflığını ortaya çıkardığına ve Filistinlilerde kurtuluşun yakın olduğu umudunu taze tuttuğuna inanılmaktadır. Hamas veya Filistin otoritesi, idaresi altındaki Gazze veya Batı Şeria topraklarından kontrolleri dışında İsrail'e yönelebilecek herhangi bir şiddet

istememektedir. Hamas ise yaşanan son olaylardan dolayı İsrail'le dördüncü bir savaş istemezken, Filistin otoritesi ise şiddet olaylarının, şu ana kadar yürüttüğü diplomasi sürecinin başarısızlığı veya Filistin otoritesinin feshi anlamına geleceğinin farkındadır.

Bu tür şiddet olayları, İsrail'e yönelmiş olmasına rağmen, her iki grubun da Filistin'in birleşmesi konusunda acil olarak adım atmalarını hızlandırmamaktadır. 2007'den beri Gazze'yi yöneten Hamas'ın, hem İsrail'e karşı askeri direnişi savunan tabanını İslami Cihat ve cihatçı Selefilere kaptırmamak hem de Gazze'deki yıkımdan ve ambargodan kaynaklanan öfkelerin hedefi olmamak için son yaşanan eylemleri söylemsel olarak desteklediği tahmin edilebilir. Ayrıca Hamas, Batı Şeria'da gerçekleşen eylemlerin Filistin idaresini zayıflatacağını da düşünmektedir.

Birinci İntifada başta olmak üzere zaman zaman kullanılan bıçaklama ve taşıtla çarpma hadiseleri, bu süreçte sık sık kullanılmaktadır. İŞİD'in şiddet tarzını hatırlatan bu yöntemlerin, İsrail'deki güvenikleştirme algısını artırırken, İsrail'in terörle veya şiddete varan aşırılıkla mücadele yaklaşımını meşrulaştırdığı iddia edilmektedir. Filistinliler tarafından yürütülen bu gibi yöntemlerin, dünyada, taş atma eylemleri gibi masumane algılanmayıp, canlı bomba olaylarında olduğu gibi Filistinlilerin meşru davasını anlatmayı zorlaştırdığından korkulmaktadır. Bu tür olayların karşı tarafta psikolojik etkisi büyük olmakta ve Araplarla Yahudilerin birlikte yaşama ihtimalini gittikçe zorlaştırdığı düşünülmektedir. Filistinlileri arabasıyla kasten çığneyen bir İsrailinin eylemi sonrasında başlayan Birinci İntifada'nın (1987), bunun

İsrail seçimlerinde milliyetçi sağ partiler seçimlerde gündemlerini, Kudüs'ün geleceği ya da bütünlüğünün ötesine taşıyarak, Mescid-i Aksa'nın bulunduğu tapınak tepesindeki İsrail egemenliğinin kuvvetlendirilmesine yoğunlaştırmaya başlamıştır.

tersten bir kanıtı olarak okunması mümkündür. Bu yaklaşıma göre, İsrail'in Filistinlilere karşı uyguladığı infazların İŞİD'in muhaliflerine uyguladığı şiddetten farkının olmadığını dünyaya anlatılması, Filistinlilerin işgale karşı kendini savunmanın ötesinde bir şiddete başvurmamasıyla mümkün olabilecektir.

Filistin tarafından birçok Müslüman şiddet olaylarına karışmadığı gibi, Yahudiler arasında ise daha çok yerleşim yerlerinden gelen az sayıdaki radikal dinci ve milliyetçi Yahudi Mescid-i Aksa'ya baskın ziyaretleri gerçekleştirmektedirler. Fakat İsrail'de Mescid-i Aksa külliyesinin yerine üçüncü tapınağın inşa edilmesini savunan radikal dinci ve milliyetçi grupların, şu an siyasi olarak zayıf olmalarına rağmen, her geçen gün güçlenmekte olduğu unutulmamalıdır. Bundan dolayı İsrail'deki radikal grupların El Aksa külliyesine baskın ziyaretlerinde önemli artışlar görülebilecektir. **Ö** *Araş. Gör., Selçuk Üniversitesi*